

Az 1956 októberi tragikus következményű események után Szegeden már 1957. február 21-én megtört a nyugati sajtó és rádiók által annyira „propagált” magyar „írósztájk”: az akkor Szegedi Néplap szerkesztőségi szobájában összegyűltek a párttag vagy a párthoz közel álló írók, irodalomtörténészek, kritikusok, hogy az ellenforradalommal megszakított hivatásbeli munkájukat folytatva ismét megtöltsék a napilap kulturális rovatát versekkel, novellákkal, az akkor még javában burjánzó eszmei zűrzavart eloszlatni segítő publicisztikai írásokkal.

Ifj. Komócsin Mihály, a városi pártbizottság akkori első titkára s a napilap szerkesztősége karolta fel a szegedi íróknak ezt a „nagy port” felkavart kezdeményezését, melynek nyomban országos visszhangja támadt: a rádió s az országos napilapok azonnal hírt adtak erről a progresszív szervezkedésről. A megalkotott Juhász Gyula Irodalmi Társaság tagjai előbb a napilap hasábjain, majd a Hazafias Népfront szegedi írócsoportja lapjaként újjáélesztett, napilap formátumú Tiszatáj-ban adták közre műveiket — hagyományörző és kezdeményező módon, Juhász Gyula, József Attila szellemében. Ezt az összefogást, s az első Tiszatáj-számok sikerét erősítette a József Attila Tudományegyetem támogatásával kiadott „Szegedi Fiatalok Antológiája” c. kötet, 1959-ben, melyet Király István professzor és Kiss Lajos adjunktus az egyetemi alkotókat tömörítő szeminárium tagjainak műveiből állított össze. Azoknak a szegedi íróknak a művei is szerepeltek ebben az antológiában, akik — bár túljutottak az egyetemistakoron — örömmel és lelkesen járogattak el a szeminárium vitákra — tanulni, „szakmailag” fejlődni, hitükben is erősödni.

Örömmel és szívesen emlékezünk tehát ezekre az izzó atmoszférájú, közöserősítő, előrendítő összefogatokra. Örömmel és szívesen ünnepeljük mi is a tiszteendő Antológiát — amelynek létrejötténél s e jubiláris találkozón és emlékműsor összeállításában, kivitelezésében változatlan fiatalos lendülettel volt jelen Gruber László —, tanároknak és diákoknak ezt a páratlan hasznú, példaadó, alkotó együttműködését. Az egyetemisták egykori szemináriumának Kiss Lajos vezetésével napjainkban már sikerült újjáélesztéséhez sok sikert, munkás, egészséges légkörű köznapokat kívánunk — s ennek jegyében adjuk közre a tízéves forduló ünnepségén elmondott köszöntő-értékelő sorokat Király Istvántól, s az értékelő visszaemlékezést Kiss Lajostól.

ANDRÁSSY LAJOS—DÉR ENDRE

CSÖNDES MEMENTÓ

— MEGNYITÓ BESZÉD —

Tíz évvel ezelőtt egy kis antológia jelent meg Szegeden Szegedi Fiatalok címmel, néhány 20—21 év körüli fiatal író novelláival és verseivel. Hogy volt-e s hogy van-e ennek a kiadványnak irodalmi jelentősége? Meggyőződésem, hogy van. Hisz az ott szereplők közül többen — Andrásy Lajos, Bárdos Pál, Dér Endre, Fenákel Judit, Gál Sándor, Hatvani Dániel, Papp Lajos, Ratkó József, Simai Mihály, Tóth Béla — országos nevet vívtak ki azóta, elhivatottságukról nem egy kötetük tanúskodik. De az irodalmi jelentősen túl, attól függetlenül számos olyan pedagógiai-emberi vonást is tartalmazott ez a hajdani ifjúsági kezdeményezés, amely megérdemli a percnyi megállást, megérdemli ezt a ma esti visszaemlékezést.

Mert nem önmagában állt ez a kiadvány: egy megmozdulásnak is tükrö volt egyben. 1957 őszétől kezdve minden kedd este 20—30 fiatal gyűlt össze az egyetemi magyar intézet szemináriumtermében, s versekről, novellákról vitakozott — be az éjszakába. Ezeknek az átbeszélt estéknek volt végső terméke az antológia: egy megmozdulás öltött testet benne. Ez volt belőle a látható eredmény. S most, visszatekintve az akkori időkre, engedjék meg, hogy elsősorban ne magukról a művekről beszéljek, de a mögöttük álló megmozdulásról, a régi kedd estékről.

Alig néhány hónap választott el bennünket akkor még az ellenforradalomtól: megrázkódtatása, keserűsége az idegekben élt. Nehezen, vontatottan indult az élet, nehezen, vontatottan indult az egyetemi diákélet is. Nem utolsósorban ezért voltak figyelemre méltóak ezek a kedd esték, a maguk módján az újra kigyúló érdeklődést jelezték ezek; jelezték a lassan kezdődő konszolidációt. De emellett — s ez a lényegesebb — ott hatottak már bennük az elmúlt időszak tanúságai is; ott hatottak a következtetések, melyeket le kellett vonni a nehéz átéltekből.

Egyetemi hallgatók szervezték ezeket a vitázó estéket, mi, tanárok — Kiss Lajos, Tóth Dezső, s jómagam — többnyire csak csendes megfigyelőkként vettünk részt rajtuk. S ezek a fiatalok — az ifjúság örök érzékenységgel — nemcsak azt érezték, mi az, amit tovább kell folytatni a szocialista építés addigi útjából, hanem azt is, mi az, ami másként csinálendő. Ha még oly szerény keretek között, ha kicsiben, elszigetelten, sejtyszerűen is, de számos előremutató igény jelentkezett itt; olyan igény, mely sokakban ott élve, sok szegediehez hasonló kezdeményező megmozdulástól életben tartva: ma már napjaink szerves részévé nőtt.

Ilyen volt mindenekelőtt — s egyetemi viszonylatban ez a legfontosabb — az öntevékenységi formák keresése. Annak kívánalma, hogy az egyetemi munka ne